

Motion till riksdagen 2005/06:L270

av Åsa Domeij m.fl. (mp)

Miljöinformation till konsumenter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör ge Konsumentverket i uppdrag att, genom lämpliga pilotfall, pröva om 4 § marknadsföringslagen är tillräcklig för att säkerställa att konsumenterna ges rätt till relevant miljöinformation.
2. Riksdagen begär att regeringen överväger att återkomma till riksdagen med förslag till tydliggörande av marknadsföringslagen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör initiera en översyn av de frivilliga uppgörelser som Konsumentverket gjort med olika branscher.

Bakgrund

Ett av argumenten för marknadsekonomi är att i en marknadsekonomi sägs konsumenter bestämma vad som produceras och hur. Konsumentinflytandet har också varit av betydelse i miljöarbetet. Många konsumenter vill ta ett miljöansvar i sitt handlande. En förutsättning för att konsumenter ska kunna spela denna roll är att de har tillgång till adekvat information. Näringsidkare kan förväntas själva tillhandahålla information som de anser gagnar deras försäljning. Det finns också etablerade system för märkning av produkter med positiva miljöegenskaper. Däremot kan näringsidkare inte i samma utsträckning förväntas tillhandahålla information som inte förväntas öka försäljning. Därför ställer samhället krav på vissa typer av information. Ibland ställs informationskrav i särskild lagstiftning, ibland uppnås enighet om krav genom förhandlingar mellan myndighet och branschförening (frivilliga överenskommelser), ibland tillämpas ett mer generellt informationskrav i lagstiftningen.

Sverige har en marknadsföringslag som bl.a. ska garantera konsumenterna relevant information. Detta uttrycks i 4 § som lyder: "Vid marknadsföringen skall näringsidkaren lämna sådan information som är av särskild betydelse ur konsumentsynpunkt." Men i praktiken är den information som är tillgänglig

Fel! Okänt namn på

för konsumenterna ofta bristfällig. Trots diskussioner i mer än 10 år har frågan om detta kan tillämpas på information om miljöegenskaper aldrig prövats i domstol.

Exemplet HA-oljor

Cancerframkallande HA-oljor finns fortfarande i stor utsträckning i sommar-däck. Den dokumenterade kunskapen om hälso- och miljörisiker med HA-oljor är god. Under en interpellationsdebatt uttryckte miljöminister Lena Sommestad: "...jag vill uppdra åt Kemikalieinspektionen att utreda förutsättningar för att minska spridningen av PAH från däckslitage till en ofarlig nivå." De flesta torde tolka uttalandet som att ministern förespråkade ett förbud. Men Kemikalieinspektionen kom senare fram till att ett svenskt förbud inte var möjligt av hänsyn till EU:s regelverk.

Miljöpartiet gjorde 2002 en anmälan till Konsumentverket av de däckfabrikanter som inte informerade konsumenterna om att deras bildäck innehöll cancerframkallande högaromatiska oljor (HA-oljor). Anmälan utgick från att 4 § marknadsföringslagen var tillämplig. Förarbetena till lagen förtydligar att "särskild betydelse" innebär att information kan krävas när det föreligger ett icke obetydligt konsumentintresse av att få informationen. Miljöpartiet menar att med tanke på konsumenternas miljöengagemang kan information om bildäckens miljöpåverkan få konsekvenser för många människors köpbeslut, varför sådan information bör anses vara av särskild betydelse i lagens mening. Men Konsumentverket avslutade ärendet med hänvisning till en pågående förhandling med däckbranschen om att sluta en frivillig överenskommelse om att informera konsumenterna om innehåll av HA-oljor. Tidigare i år meddelade Konsumentverket efter mer än två år att försöken att nå en frivillig överenskommelse med branschen om ett mycket beskedligt informationskrav hade misslyckats. Verket drog därav slutsatsen att en lagskärpning behövs.

Konsumentverkets syn på informationsplikten

Konsumentverket gör bedömningen att bestämmelserna i marknadsföringslagen är otillräckliga för att konsumenterna ska få relevant miljöinformation. I sitt remissvar till Stefan Edmans utredning (SOU 2004:119) uttrycker man behovet av skärpt lagstiftning: "Konsumentverket ser ett behov av att lagstiftningsvägen införa en obligatorisk skyldighet för producenter att lämna uppgifter till myndigheten om produkters egenskaper, vilket inkluderar den miljöpåverkan som produkterna har." Verket menar att en för svag lagstiftning medför att försöken att sluta frivilliga avtal på branschnivå blir alltför resurskrävande både för Konsumentverket och för näringslivet. Som exemplet med bildäcken visar är också risken för misslyckande stor.

Behov av författningsförändringar

Det kan tyckas märkligt att Konsumentverket inte prövat 4 § i Marknadsdomstolen innan man drar slutsatsen att lagen inte är tillräcklig för att kunna kräva information. Möjligen anser verket att marknadsföringslagens krav är för generellt hållna och att det skulle krävas ett alltför stort antal fall för att förtydliga gränserna för vad som kan och inte kan krävas. Vi riskerar att få en situation där lagstiftningsarbetet försenas av osäkerhet om vad gällande lagstiftning egentligen innebär. Därför är det viktigt att sådana prövningar genomförs. Syftet bör vara att få bättre underlag för vilka författningsändringar som krävs och är mest ändamålsenliga. Regeringen bör därför både ge Konsumentverket i uppdrag att testa gränserna för vad som går att uppnå med 4 § och göra en översyn av lagstiftningen samt utarbeta förslag som stärker konsumenternas rätt till produktinformation.

Fungerar de frivilliga överenskommelserna?

Den svenska konsumentpolitiken har en lång tradition av att sluta frivilliga branschöverenskommelser. Fördelen med sådana överenskommelser kan vara att EU inte utgör något hinder och att frivillighet kan uppfattas som mer positivt än tvingande regler. En annan fördel är att man kan få lämpliga regler på ett smidigare sätt än genom lagstiftning. Men samtidigt är det ett tidskrävande sätt att arbeta, och det går inte att ha någon formell tillsyn av hur reglerna följs. Det är en vanlig uppfattning att uppföljningen av de många frivilliga uppgörelserna är bristfällig och att de därför ofta inte fungerar i praktiken. Regeringen bör därför initiera en översyn av de frivilliga uppgörelser som finns och redovisa hur väl de följs i praktiken.

Stockholm den 30 september 2005

Åsa Domeij (mp)

Gustav Fridolin (mp)

Ulf Holm (mp)